

DUNÁNTÚLI PROTESTANS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI SZAKLAP.

A DUNÁNTÚLI REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:	ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	HIRDETÉSEK
Győr-Ujváros, fő-utca 9. szám.	postán küldve vagy helyben házhoz hordva	lehetőleg jutányosan közöltetik, többszöri hirdetésnél tetemes árengedménnyel.
A lap szellemi és anyagi részét illető minden ügy ide intézendő.	Egész évre 4 frt.	Nyilttér soronkint 15 krajcárjával számítatik
Kéziratok nem adatnak vissza.	Fél évre 2 frt.	
	Negyedévre 1 frt.	

A vallás-erkölcsi élet hanyatlásának okai napjainkban.

Azon napi kérdések közt, melyek a gondolkodni szerető elméket oly méltán foglalkoztatják, bizonyosan nincs fontosabb és közérdekűbb, mint az e feletti eszmék és fogalmak tisztázása: vajjon hol van forrása azon vészes és pusztító áradatnak, mely vallás-erkölcsi életünk hátrányára oly nagy mértékben terjed, hogy szinte aggódva és borult kedéllyel vagyunk kénytelenek szemlélni annak sorvadását!

Halljuk egyháztársadalmi életünk köreiben és térein a rombolás szélének zugását, észleljük, tapasztaljuk vészes hatását, fojtó mérgejét, de hogy honnét jő: e kérdés megfejtése felett vagy egyszerűen napi rendre térünk, vagy bölcselmi erősségekkel és okokkal érvelünk, vagy a mi legmegszokottabb és legkönnyebb, a megromlott köz- és korszellem pusztító hatalmára és iszapos áradatára utalunk, anélkül hogy a szemünk előtt lefolyó napi eseményeket, a közélet által előnkbe tárt történeti dolgokat, és társadalmi viszonyokat kutatásunk és tanulmányunk tárgyaivá tennők; anélkül, hogy oda irányoznánk figyelmünket, hol vallás-társadalmi vagy egyházi életünk elhanyatlásának valódi okai rejlenek, és feltalálhatók, hol a közös vész és romlás forrása van.

A laicus elem anélkül, hogy titkot, vagy lelki-ismereti kérdést csinálna meggyőződéséből, egyszerűen végez, s tartózkodás nélkül kimondja, hogy a vallás-erkölcsi élet terén észlelhető és mutatkozó hátrányok és hiányokért — tisztelet a kiviteleknek — a felelősség sulya egyenesen a lel-

kési karra nehezül, s annak bűn számlájára irandó s pedig az okból, hogy csak mint béres szolgák, anyagi haszonra végezzük tiszti kötelességeinket az ur oltára körül; resten, hidegen, köteles hűség, igazi buzgalom, meleg lelkesedés nélkül. Állítják, hogy haszonlesők, közömbösek, szellemtelenek vagyunk. Majd némelyek azon váddal lépnek fel ellenünk, hogy nemes hivatásainkról megfélemedkezve, körünkől kilépve, hűveinket elhagyva, a political élet csillámló fénye után kapkodunk. Majd azzal gyanusítanak, hogy nincs bennünk készség, hiterő, jóakarát a vallás-erkölcsi élet szent és drága ügye iránt.

Itt még nincs befejezve az ellenünk emelt vádok hosszú sora.

Oda sorakozvák elleneinkhez a modern hitvalló, szabadelvű és reform. irányu, rohamos haladásban maguknak tetszelgő tanárok, kik oly kedvelve szeretnek rólunk — tisztelet a kiviteleknek — talusi lelkészek, mint vaskalapos orthodoxokról beszélni, gunyorosan, érdesen, kik is két kézre fogott ostorral ugyan csak hatalmasan porolják hátunkat esőkönyvünk, maradiságunk s symbolicus könyveink iránt tanusított kegyeletes magunk tartásáért, s úgy irnak le minket, ismét mondom tisztelet a kiviteleknek, mint kik a haladó korszellem a tudományos felvilágosodással nem tartunk lépést, kik gondolkodni nem tudunk, nem szeretünk penészes fejünkkel, begyepesedett eszünkkel s a haladás szekerét konok megátalkodással vissza felé ráncigáljuk, a bibliából csak betűt eszünk, abban eszmét, szellemet, lelket nem keresünk, nem kutunk s nem törekszünk magunkat felfegyverezni erős hittel, az igazság hódító és győző fegyverével,

de muzeumunkban elhelyezkedve sine cura várjuk az idők jobbra fordulását, a Krisztus testének megépítését! . . . És a mi legfájdalmasabb és leglealázóbb, itt ott találkoznak oly kevély nyaku, és körülmetéletlen szívü Farizeusok és irástudók is, kik a lelkeszi kar létjogosultságának kérdése felett hangos vitákat folytatnak, mint melynek tagjai a társadalmi élet hasznos és munkás tényezői közt ma már csak numerálnak, de vajmi keveset ponderálnak! . . . Szánalmas és gunyos mosolylyal tekintenek le ránk, mintegy kérdezve tőlünk: tisztában vagyunk-e válságos helyzetünkkel, érezzük-e, hogy inog alattunk a föld, van-e hitünk arra nézve, ha vajjon nem kerülünk-e lomtárba, mint az elviselt, s divatból kiment ruhadarab.

E leírás nem tuzott, az ellenünk emelkedő hangok nem is ismeretlenek. Csuda erővel nem bírnak, fékező hatalom felett nem rendelkezünk, im mégis elítél minket a közvélemény, mert hallgatóinkat hamarosan a vallástalanság, és erkölcstelenség megszokott és jövedelmező teréről elvonni nem tudjuk!

Nem dicsérjük magunkat, de nem is alázzuk. És csak annyi szabadságot kérünk ki magunknak, hogy az ellenünk emelt vádak ellen igazolhassuk magunkat. S ha mások nézeteiket szabadossággal hangoztatják a vallás-erkölcsi élet hanyatlásának okairól, s egyenesen ránk mutatnak: adják meg nekünk is a jogot, hogy a napi eseményekből meritett megfigyelésen nyugvó adatok által igazolt tapasztalásainkat s észleleteinket közölhessük, s előadhassuk.

Mi lelkeszek azt állítjuk, hogy az oly nagy mértékben elharapódzott vallás-erkölcsi élet elfajzásának, illetőleg romlásának egyik valódi oka vagy forrása:

1. A politikai erkölcstelenség (corrupcio.) Ez alatt értsük azon szilajkodó elvadulást, a törvények iránti azon nagy foku tiszteletlenséget, és azon lelkiismeretlen magatartást, mely jogot és szabadságot vesz magának, minden oly aljas tettek elkövetése, minden oly bectelen üzemek gyakorlására, melyek az önérdeknek kedveznek, s kilátást nyitnak és nyujtnak az egyéni becs és haszonvágy kielégítésére.

Oly pestises nyavalya vagy kóros betegség.

nem ez, mely az államok és társadalmak lételet kétesse teszi, életnedvüket fogyasztja, biztonságukat kockáztatja, pusztulásukat sietteti. Meg van írva: „a tiszta erkölcs hogyha megvész: Róma ledől s rabigába sülyed!” Sajnos, ma sokaknál a politikai életelv és hitvallás ez: élj, amint élhetsz, válaszd az utat, mely célra visz, ne válogass az eszközökben.

A politikai erkölcstelenség ott ólalkodik a husos fazekak körül, szemtelen tolakodással megjelenik egykor-máskor, a bírák és tisztviselők csoportjaiban is, hogy a mások hátán, vagy az érdemek leszorításával zöld ágra vergődjék. Ott bectelenkedik rideg cynismussal a követválasztási aktusokban és zászlók alatt, és pedig oly undorító és fertelmes modorban és magaviselettel, hogy borasztó még csak rágondolni is ama törvénytelen és lelkiismeretlen üzelmekre, melyeket alkalmazásba vesz érdekhajhászó célból.

Kiküldi a lélekvásárló kupecceket az embervásár piacára, hogy kössenek alkut a lelkiismeret, az egyéni meggyőződés, a becsületérzés rovására, hogy azután, mint a baromesordát tömegekben tereljék a magukat elárusítottakat a zászlók alá! A pénzes tárcák, a boroshordók, a hitegetések, hazudozások, fenyegetések, ígérek addig argumentálnak, míg végre a zaklatott tömeg megadja magát s a csábító szavak, a kábitó szerek mámorában ott foglal pártállást, hol legtöbb kilátás mutatkozik a napidijra, az ingyen szállításra és a pompára.

Beette magát e veszedelmes és kóros métel a községi jegyzők és bírákat választó közönség tagjai közé is. Itt ép oly féktelen dühösséggel, embertelenséggel foly a pártoskodás, vesztegetés és választás, mint amott. Megtanulták a követválasztásoknál, folytatják itt is és pedig oly vad harci kedvvel, oly szenvedélyes kitörésekkel, a törvény világos gunyjára, hogy nem egyszer embervéradozat árán üli meg a választó közönség győzelmi torát s diadalát.

Hogy az ily választások alkalmával törént visszaélések mily nagy mennyiségű kórananyagot, pusztító mérget raknak le s oltanak be a nép életébe: ki nem tudná azt? Ugyanis, látva a választó közönség, hogy a törvény kijátszható, a meggyőződés, a választási jog, mint keresett árucikk pénzen, bo-

ron stb. stb. elárusítható, csoda-e, ha szinte bele-szeret a választási bűnökbe s szinte megszokja és megkedveli a jövedelmező visszaéléseket s a korszoskolási bűnöket.

Mikor a nép, a szellemi hóhérok által így kiiskolázva, megdolgozva, s a szavazó urnánál kihasználva van: ekkor átadják, átbocsátják a mi gondozásunk alá, Isten és az igazság iránt ápoltt élő hitében megingatva, lelkében megfertőztetve, jellemében megrontva, becsületézéséből kivetkőztetve, hogy teremtsük őt újjá, hogy támasszunk benne élő hitet, a törvények iránt tiszteletet, a felsőbbek iránt engedelmességet, követelik, hogy a politikai légkörben neki vadult, elszilajodott, megmételyezett, erkölcsileg elzüllött népet gyorsan alakítsuk át becsületes polgárokká, vallásos lelkületű egyháztagokká. Követelik, hogy a választás szinteréről hazavitt, s egymás ellen ápoltt szenvedélyességet és bős haragot s ellenségeskedést szüntessük meg s szóval, hogy a politikai erkölestelenség minden bűneiből javítsuk ki, gyógyítsuk meg. És ha az ily politikai légkörben megmételyezett s erkölestelenségi bűnben szenvedő és sorvadozó betegek kigyógyítása minden lelkes és buzgó fáradozásunk dacára nem sikerül; ha a megkövesült sziveket az erénynek, a vallás-erkölcsi életnek megnyerni szerencsések nem vagyunk: kiméletlenül ránk hajtják a kárhoztatás kövét, minden a népélet rétegeiben mutatkozó sülyedésére és pusztulására. Pedig hogy a mai politikai erkölestelenség nagy tényező arra, hogy a nép vallása iránt hidegvérük, erkölse iránt közömbös, azt tagadni nem lehet.

Egy lelkész.

(Folyt. köv.)

Theológiai vizsgálatok tervezete a magyarországi ev. ref. egyházban.

Folytatás.

II. Lelkészképesítő vizsgálatok.

1. §. A theológiai tanfolyam IV-dik évének bevége után tartatik az első képesítő vizsgálat.

Ezen első képesítő vizsgálatra oly egyének bocsátatnak, kik a hittanszaki tanfolyam négy évi hallgatását lecke-könyvvel igazolják és az alapvizsgálat sikeres letételéről bizonyítványt tudnak fölmutatni.

2. §. Oly egyének, kik a 4 évi tanfolyamból egy

évet külföldi vagy hazai egyetemen bölcészeti és theol. tudományok hallgatásával töltöttek, kötelesek azt indexeikkel igazolni; emellet azt is kimutatni, hogy minden kötelees tantárgyból valamelyik hazai ev. ref. theológiai akadémián szabályszerű vizsgálatot (félévi colloquimokat) tettek.

3. §. Az első képesítő vizsgálat tárgyai:

1. Ó szövetségi biblia-magyarázat;
2. Új-szövetségi biblia-magyarázat;
3. Biblica theológiai;
 1. Keresztyén hittan, symbolikával együtt;
 5. Keresztyén erkölcsstan;
 6. Szónoklati gyakorlatok.

4. §. Minden első képesítő vizsgálatra jelentkező tartozik mindazon dolgozatait, melyeket a hittanszaki folyam alatt az egyes tanárok bírálata alá készíteni kötelezve volt, sőt esetleg más szabad választás szerint magán dolgozatait is lecke-könyvével együtt bemutatni, s az illető helyre a meghatározott időre beadni.

5. §. Az első képesítő vizsgálat sikeres letétele által az illető lelkészje ölt lesz, és mint ilyen az egyházkerület nevében felhatalmasást és kibocsátást nyer, hogy mint segédlelkész mindennemű lelkészi szolgálatot teljesíthet. A kibocsátás vagy felhatalmazás általános, azaz nem csupán egy megnevezett egyházra vagy gyülekezetre szól és a vizsgálat sikeres letételekor azonnal kiadandó.

6. §. A második képesítő vizsgálat az első után legalább egy évre tehető s legfőlebb három évre teendő le, mely idő segédlelkészi gyakorlatban töltendő, vagy külföldi egyetemeken való tanulmányozással és magán vagy nyilvános tanítói, illetőleg tanári állásban tölthető. A vizsgálatra álló jelölt kötelees okmányilag bizonyítani, hogy az első képesítő vizsgálatot annak idejében sikerrel letette és hogy idejét lelkészjelölthöz illő és megengedett foglalkozással töltötte, és bármely állásban működött is, a lelkészi szolgálatokban magát gyakorolta.

7. §. A második képesítő vizsgálat tárgyai:

1. Gyakorlati theológia (Homiletika, liturgia, katekhetika és cura pastoralis.)
2. Egyházjog.
3. Magyar protestáns egyháztörténelem.
4. Gyakorlati biblia magyarázat.

8. §. Mindkét képesítő vizsgálat írásbeli dolgozatok készítésével köttetik egybe; s ezen dolgozatokra kiváló gond és súly helyezendő; a dolgozatok feltűnő gyengesége esetében az illető szóbeli vizsgálatra nem bocsátható.

9. §. Az első és második képesítő vizsgálat elfogadására s vezetésére mindenik egyházkerület közgyűlése 4—6 évre terjedő időre egy öt tagból álló bizottságot állít fel, mely a theol. tanárokkal együtt a püspök vagy helyettesének elnöklete alatt a kerület állandó lelkész vizsgáló bizottságát alkotja.

10. §. A ki az első vagy második képesítő vizsgá-

laton kettőnél több tantárgyból kapott nem elegendő osztályzatot, az egy év múlva az egész vizsgálatot ismételni tartozik s előbbi vizsgálata, évi beszámítására nézve le sem tettnek tekintetik.

A ki két tantárgyból kapott nem elegendő osztályzatot, az egy év múlva a két nem elegendő osztályzatot kijavíthatja, de az év részére be nem számítatik.

A ki pedig egy tantárgyból függesztetett fel, az 3 hó elteltével pótvizsgálatra előállhat, és ha azt kellő sikerrel letette, alkalmaztatik és még az év is részére beszámíttatik.

11. §. A pót- vagy javító-vizsgálat elfogadására minden egyházkerület esetenként (ad hoc) bizottságot nevez ki a püspök vagy helyettese elnöklete alatt.

12. §. A rendes képesítő vizsgálatok mindig szeptember hó első felében tartatnak.

13. §. Mind a rendes, mind a javító vagy pótvizsgálat csak egyszer ismételhető.

14. §. Az osztályjegyek a képesítő vizsgálatokon is ugyanazok, mint az alapvizsgálatra nézve már megállapítottak.

15. §. A képesítő vizsgálatokról vezetett jegyzőkönyv, tudomásvétel és megerősítés végett esetről-esetre az egyházkerületi gyűlésre mindig beterjesztetik.

Jegyzet. A képesítő vizsgálatok mily modorban tartassanak, a képesítést igazoló okmányok kiállításának módja eszközöltessék; a vizsgáló bizottság költségei, vizsgálati díj, bizonyítványok díja mily összegben állapítsák meg: mindezeket az egyes egyházkerületek belkörüleg állapítják meg.

III. Theológiai magán-tanárság.

I. §. Theológiai magán-tanárokká lehetnek a végzett candidátusok, tehát az 1-ső s 2-ik képesítő vizsgálatot letett theol. ifjak, kik legalább egy iskolai évet valamely külföldi egyetemen, illetőleg theol. facultáson töltöttek.

2. §. Magán-tanárságra felhatalmazást mindenik theol. akadémia tanárkara adhat a maga körében.

3. §. A jelentkezők írásbeli és szóbeli vizsgálatot tartoznak tenni.

4. §. Írásbeli vizsgálat. Szakszerű tudománycs dolgozat magyar nyelven. E dolgozat a rendes hitnanárok, illetőleg szaktanár által megvizsgáltatván és bíráltatván, ha kivánalomnak kellőleg megfelel, az illető szóbeli vizsgálatra bocsáttatik.

5. §. A szóbeli vizsgálaton a hittanárok és főleg a szaktanár részéről, a magán-tanári szabadalmat (venia docendi) nyerni óhajtó kérdéseket kap az általa készített dolgozat köréből, állításait, tételeit bővebben fejtegetni, magyarázni és megvitatoi köteles: ezenkívül megvizsgáltatik az általa felvett tudomány-szak csoportba tartozó tudományokból.

6. §. A theol. szaktanfolyamban előadandó tudományok öt csoportra oszlanak; a magán-tanári minősítést megszerezni óhajtó ezen csoportok közül választhat a szerint, a mint a theol. tudományok melyik ágából vagy részéből kíván előadások tartására jogosulást nyerni

Az öt csoport a következő:

a) exegotikai csoport;

b) hittani csoport;

c) egyháztörténelmi csoport;

d) gyakorlati theol. csoport (ide értve az egyházjogot is);

7. §. A ki mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgálatokat sikeresen kiállotta: kiválasztott tudományai köréből a tanárok és tanuló ifjuság előtt akadémia színvonalon álló előadást tart, dolgozatát kinyomatni tartozik; ekkor nyeri meg a képesítést, vagyis tekintetik theológia magán-tanárnak és hatalmaztatik fel választott szakából előadások tartására.

(Folyt. köv.)

Kis-keszii lelkészválasztás.

Ámbár a kis-keszii lelkészválasztás ügyében a kijelölés és választás körül történt, s e lapok 25-ik és 27-ik számaiban szellőztetett hibák az illető gyülekezeti tagok sérelme mellett leginkább az én rovásomra történtek, illetőleg követték el: mégis arra határoztam el magamat, hogy a nyilvánosság ez utján nem szólok bele a dologba, annyival inkább, mivel az „egy egyháztag“ által ismertetett kijelölési és választási históriát a valóssággal én is megegyezőnek tartom. Másrészt meg biztosra vettem, hogy ama jó urat — egyéb eszköz hiányában, — rögtön árva fejemhez sujtották volna azon kezük ügyében levő argumentumot, hogy én csak „pro domo mea“ beszélek; végre mert én — megvallom — az olyan dologon, melyen segíteni, melyet meg nem történtté tenni nem lehet, nem szoktam sokáig törni, s talán bunak eresztetni fejemet.

Hogy most még is bele szólok a dologba, annak egyedüli oka t. Tatay Imre urnak az e lapok 28-ik számában megjelent „válasz az egy egyháztagnak“ című cikke, mely napnál fényesebben illusztrálja, mennyire elbódította sok helyen a kijelölő bizottságok fjét az alkotmánytörvény 192. §-a mely cikk, mint a nagyérdemű olvasó közönség láthatja, nagyon kényelmes és egyoldalú védelem az előbbi cikkek ellenében; s önkénytelenül is eszébe juttatja az embernek a közmondást: „Mást beszél Bodóné, ha bor árát kéri.“ S felszólalok azért, mivel a „válasz“-ban észlelhető homályban — könnyen tévutra juthatna ítéletben a mélyen tisztelt olvasó közönség.

Felszólalásom jelzett indokából önként következik, hogy — ez alkalommal legalább — nem terjeszkedhetem ki annak bírálataira, hogy tiszt. Tatay ur válasza meny-

nyiben kimerítő, mennyiben kielégítő. — Ezt ítéljék meg mások.

Én csak azon a „válaszban“ határozottan kifejezett indokra akarok némi megjegyzést tenni, melynek alapján, — állítólag, — kijelöltetésem megtagadtott.

T. Tatay ur miután elmondja, hogy a múlt évben a keresztesi lelkészi álmásra engem is kijelöltek, s miután mellékesen nekem is utalványoz egy oldalrugást ama gunyos kérdésben: „hogy megválasztva nem lett, (már t. i. én,) az talán a jelölő bizottság részére nem számítható fel?“ azután így folytatja!

„Hogy a második alkalomkor pályázata elejtve lett, ennek egyedüli oka az a próbaszónoklat, melyet az illető pályázó a kijelölés után, a választás napjáig épen azon gyülekezetben tartott meg, melynek lelkészi hivatalára ez év folytán pályázott.

El kell ismernem, hogy ez igen határozott nyilatkozat, leszámítva azt kis egyiptomi setéséget, a mely miatt nem lehet látni, hogy az az állítólagos próbaszónoklat mikor — most-e? vagy egy évvel ezelőtt — történt? De van e nyilatkozatnak más bibéje is, az t. i., hogy az a próba-szónoklat csak is vád, melynek hamis a apja volt, bizonyítéka pedig teljesen hiányzik.

Két ízben ítelt ez ügyben a pápai egyházmegye Consistoriuma.

Első ízben 1885. ápr. 9-én ezt határozta: „Miután a mezőföldi ref. esperesség által Fazekas József mihályházi ref. lelkész ur el emelt vádra, a most nevezett lelkész ur által beadott nyilatkozat szerint ezen vád valósága el nem ismertetik, egyébként pedig ezen vád igazolva nincsen: a mezőföldi n. t. esperesség, panaszlott nyilatkozatának áttétele mellett, a bizonyítékok beszerzése tekintetéből a szabályszerű vizsgálat megjejtésére, s a vizsgálati iratoknak ide át küldésére megkerestetik.“

A mezőföldi egyházmegyéből azonban a bizonyítékok meg nem érkezvén, tíz hónap mulva, azaz jan. 14-én kimondta egyházmegyei Consistoriumunk bizonyítékok teljes hiánya miatt a felmentő ítéletet.

Ime így áll az az elhírhedt próba-szónoklati ügy, mely miatt tiszt Tatay ur szerint pályázatom „elejtve lett.“

Most már az a kérdés: ad e ez a kijelölő bizottságnak elég jogot és okot arra, hogy a candidatióból engem kihagyjon. Ám nézzük a törvényt.

A 194. §. oly világosan szól, hogy a ki azt nem érti, arra bátran eilehet mondani, hogy kár volt valamely csekélyebb észtehetséget igénylő mesterségre nem adni! Ugyan is ott ezt olvassuk: „Kijelölés és így választás alá sem jöhetnek: az egyházi felsőbbség által kereset alá vett, avagy megválasztási joguktól fosztott lelkészi egyének, mig törvényesen felnem ol-datnak“ . . . stb. stb.

Ebből világosan következik, hogy tehát a kik

1-ször kereset alá nem vetettek, 2-or a kik kereset alá vetettek ugyan, de törvényesen feloldattak. 3-or a kik választási szabadságuktól meg nem fosztattak, vagy ha 4-er megfosztattak is, de már — letelvén a büntetésül kiszabott idő — feloldattak, azok kijelölés és választás alá jöhetnek. Hogy ezen kategoriák közül, a jelen feunforgó eset a 2-ik alá tartozik, azt ugy hiszem fölösleges bizonyítgatni, és hogy t. Tatay ur is így fogta fel a dolgot: saját maga is igazolja, elismervén, hogy felmentő ítélet hozatott ez ügyben, s hogy ez a felmentő ítélet „mint teljesen jogosított fegyver használtaték“ (saját szavai). Hogy azután ezek tekintetbe vétele mellett mikép lehet azt állítani hogy: „az a próbapapolás még is tényi képez“ s mikép lehet ez egyedüli oka pályázatom elejtésének? annak csak t. Tatay ur logicája a megmondhatója, mert „Én ugyan meg nem foghatom együgyüvéges elmém-mel.“ T. Tatay urnak csak annyit jegyzek meg, hogy engem nem sikerült meggyőznie arról, hogy a pályázatból történt kizáratásomra egyedüli okul elegendő lett volna a próbapapolás ellenem felemelt, de benem bizonyított vádja. Mint magán ember megengedheti magának azt a privatpassiot, hogy uton utfélen felszedett híreknek előnyt ad hitelesség szempontjából egy egyházmegye tanácsbirósága törvényszerű nyilatkozata felett, (chacun a son gout!) de mind hivatalnok, mint kijelölő bizottsági tag nem teheti ezt a nézetét hivatalos eljárása alapjává, a nélkül, hogy egyrészt az ítéletet hozott egyházmegyét hivatalos önértetében mélyen megae sértene, másrészt pedig, hogy vagy törvényhüség, vagy ama tisztességére való szellemi képessége iránt kételyt ne támasszon.

Ámde nem folytatom tovább, nehogy azt higgyék ellenfeleim, mintha vigasztalhatlan volnék bukásom felett. Ők engem saját szülőföldemről kizártak, megbuktattak, legyőztek. De ez a győzelem pyrhusi győzelem volt; nekik sokba került, mint az egy egyháztagnak cikkei bizonyítják; tekintélyük egy jelentékeny részébe. Ugy, hogy elmondhatják most már maguk között: „Mi győztünk, mi vertük ki az ellenséget. Mégis mi fizettük a hadi költséget. Nagypám sem pipált ilyen dicsőséget.“ — — — — —

Ime, nagytiszteletű szerkesztő ur, ismét egygyel szaporodott azon adatok már eddig sem kicsiny száma, melyek a lelkészi candidatio intézményét — a jelen infallibilis minőségében — elhibázott alkotásnak bizonyítják. Én részemről nem ismerem intézményt, melynek árnyoldalai, aránylag ily rövid idő alatt, ennyire kirivólag léptek volna előtérbe, mint ezé.

A választási törvényt eddig kijátszhatták a pályázók, s most kijátszhatják a kijelölőbizottság tagjai. És én ez utóbbit tartom aggasztóbbnak, mert ezt orvosolni felette nehéz, s csakuem lehetetlen, levén ennek elkö-

vetői szónivők a traktuale konsistoriumon. Továbbá, mert annak elnöke levén hivatott őre a törvénynek: a törvényszegés sokkal kirívóbb, s veszedelmes például szolgál a misera plebs-nek s a „gregarius halacszkának“; és végre mert lehetetlen az, hogy a tisztviselőt, mely esetleg ily dolgot követ el, ne fessélyezze a törvény egyéb pontjainak alkalmazásában is a saját maga által elkövetett törvényteienség tudata.

Épen ezért én „Ceterum censeo, institutionem candidaturem esse delendam.“

Fazekas József.

A D. PROTESTANS KÖZLÖNY TÁRCÁJA.

Az illavai fegyintézet köréből.

(Folytatás.)

Mert pedig kedves olvasó, egy igazán nagyon szomorú helyre vezetlek, jer, menjünk a „kórházba“ s tekintsünk ott széjjel, körül, mert hát azokat, kik a fájdalomnak nyilai által a kórházhoz szegezettek, hetenkint legalább is kétszer megszoktam látogatni, és a betegeket, kik a nyomoruságnak fájdalmi miatt nyögnek jajgatnak — a nekem adott tehetség szerint vigasztalom. Isten akaratán való megnyugvásra hívom, serkentem. Menjünk hát a I-ső sz. szobába. — Ön-kénytelenül is vissza rettensz, midőn az ajtó fölé írva ezt olvasod: I. sz. „Ragályos betegek“! Ne télj semmit! . . . nincs most sem „pestis, sem kolera“ de ha volna is! . . . vajjon a vallás vigasztaló szavait pap létedre megtagadnád a haldoklótól? . . . Oh az a legnagyobb szeretetlenség volna!

Összesen mintegy 30—40 gyengélkedő és nehezebb beteg szokott lenni a kórházban. — Hogy mily csodálatos betegségek vehetik körül a gyarló embert, az látható itt is, de én nem írom le egyenként.

Ne gondolja azonban senki, hogy az illavai fegyintézet legyen oka annak a rettenetes betegségeknek, melyek előfordulnak. Nem, épenissem! Be van bizonyítva, hogy egészséges levegő és víz szempontjából — a külföldi fegyházakat is ideértve — Illava első helyen áll! A betegségek csiráit, a néha nagyon is hosszú vizsgálati fogság okozza, s hogy azok itt kifejlődnek, annak nem e vidék az oka.

Itt e szomorú háiban a legnagyobb tisztaság uralkodik, a kórház pedig oly gondnal kezeltetik, mely semmi kívánni valót nem hagy maga után.

Megható jelenetek fordulnak elő e kórházban. — Például: Megbetegedett egy fiatal életerős ember, ki — ellensége helyett legjobb emberét gyilkolta meg tévedésből. — A nagy lelki küzdelmek miatt napról-napra fogyott, erőtlenedett, a parányi szív, mely iszonyu

tettet vitt véghez, mindinkább lassabban dobogott . . . midőn érezte életének végső percét, elhivatott, élt az Uri szent vacsorával s a vallás vigasztaló szavai közben adta ki Isten irgalmára váró lelkét!

A másik haldokló arra kért életének utolsó percében, hogy ne engedjem őt felboncoltatni, mert attól a gondolatától félt, irtózik! Édes atyámfia! így szóltam: „ne féljünk azoktól, kik a testet megölik, szét ronsolják . . . a léleknek halálától ments meg Uram bennünket“!! Elmondtam, hogy testünk felsőruha, töredékeny cscrepedény, mely előbb-utóbb megsemmisül stb. stb. . . és ez az ember — kinek egykor 100 mond százhold földje volt — élvén a végvacsorával, lehetőleg esendesen halt meg tüdőgümőkórban, mely betegséget az orvosi tudomány kívülről is ösmer s így nem következett be az, a mitől félt. — Ki hiuné, még mosolyra indító jelenetek is fordulnak elő e betegek közt! Ugyanis a multkor egy „simuláns“ ref. cigány atyámfia nyögött a kórágyon, elhitette magával, hogy sem oldalvást, sem hanyatt, egyszóval kinyújtózkodva nem tud feküdni! Háromnap s éjjel egyenesen ült a kórágyon, hátát a falnak támasztván. Megtudtam, hogy tette:ő beteg s így szóltam: Samu atyámfia! tudja-e, hogy az embernek a feje, vállalai közé, egy sróf, csavar által van illesztve? Vigyázzon! . . . ha éjjel mélyen elalszik, . . . feje könnyen félrecsuklik, a sróf helyéből kiugrik s nyaka, feje könnyen kiesavarodik úgy, hogy orcája nem előre, de hátra fog nézni! Milyen furcsa lenne az édes atyámfia. . . . Másnap az én atyámfia elhagyta a kórházat. — Azok a szerencsétlenek, kik a kórágyon hunyják le szemeiket örök álomra, tisztességes eltemettetésben részesülnek. — Harangzó és a pap kikiséri a halottat oda, ahonnet nincs többé visszatérés, oda, hol nincs többé öröm, de nincs fájdalom sem!

A fegyházi épület előtt megállapodunk, az énekar 14 tagja néhány verset énekel, egy kis rövid ováció és ima után kimegyünk a „fegyenc“ temetőbe s ott — hol annyi elpusztult remény, oly sok megsemmisült öröm s boldogság alussza álmaikat — rövid siri beszéd után leteszik a megfáradt testet pihenni. — A halotti beszédek, természetesen az élőkhez szólnak. — A kíváncsiság sok bámulót csődít a halotti menethez, melynél szívre hatóbbat, szomorubbát soha nem láttam! — Fegyveres örök, fegyveres katonaák veszik körül a fegyencek által vitt koporsót, s így még a sirba is fegyveres erő kíséri azt, ki más ellen fegyvert emelt! Elben az évben három halottam volt.

Szóljunk végre.

„A munkálkodásról, munkatermekről.“

A fegyenc, midőn a magánzárkából kikerül, bizonyos mesterség megtanulására, beosztatik hogy idővel ha innét kiszabadul, becsületes munkakereset által

biztosítsa magának az anyagi existenciát. — Van itt szabó, cipész, esztergályos, kovács, lakatos, bádogos műhely, sámfa készítő, kádárok, kosár és szék fonók. óráskok stb. sőt még „ezermesterek“ is. — Van tehát alkalom a foglalkozásra, mesterségtanulásra. — A munkatermeket is kötelességünk meglátogatni, hogy szorgalmas munkálkodásra serkentsünk, biztassunk, mindeneiket.

Rövid ittlétem óta tapasztalom, ha igazi jó kedvel nem dolgozik is minden ember, általában kielégítő szorgalmatosság érzékelhető. — A jó magaviseletű és szorgalmas fegyenceknek megvan engedve magán óráikban az úgynevezett „B a b r a m u n k a“ s mondhatom, oly remek pompás dolgokat, tárgyakat készítenek igen sokan, hogy az ember gyönyörködve szemléli ügyességüket.

Munkakeresményeikből igen sokan segítik az elhagyatott gyermekeket, árvákat; van egy fegyencem, a ki 10 esztendő óta 150 forintnyi segélyt küldött haza segedelem képen, a mi, tekintetbe véve a csekély munkadíjat, roppant nagy összegnek tekinthető. — Dolgozni nemakarás miatt, mióta itt vagyok, három atyámfiat kellett szigoruan büntetni.

* * *

Most pedig mielőtt befejezném rövid ismertetését az „én házi ügyeimnek“, megemlítem még, hogy a fegyencek és hozzátartozóik között a levelezést mi ellenőrizzük. — Óh! mily sok könyhullatással irt s áztatott leveleket olvashatunk! Azon pedig sokszor csodálkozunk, hogy különösen a régóta szenvedő fegyencek mily értelmes leveleket irnak elhagyatott kedveseiknek, hozzátartozóiknak. Például az egyik így ír: „Kedves hugom Julis! Már tíz hosszú évnek viharos napjai tünnek el az enyészetnek feneketlen tengerébe, mióta itt a bőrön rideg falai között töltöm gyászba borult életemnek inséges napjait stb. stb.“. Egy másik ezt írja: „..... „Én még élek a világ legzordonabb helyzetében, az élő emberiség tulvilágában! De mit tegyek a sors ellen? Nincs irgalom, csak jó hit. — Egyedül az Istenbe vetett árva reménység és emberbaráti szeretet tartja 14 esztendő óta szenvedő roncsolt testemben, lelkemet“. Vagy pl. egy fegyenc levelének utó sorai, kiről felesége el feledkezett: „... „Hadd muljak el én itt, rélatok semmit nem tudva, megérdemelt büntetésemet megbánva, értetek vérző szivem hadd omoljon össze bánatában“!

Egy fegyenc ki nemsokára szabadulni fog (tizenötödik esztendőt tölti) ir édesanyjának levelet következőképen:

„Szeretett kedves anyám!

Egy lilionszál gyertya világánál midőn tollat ragadok, feltekintek ezen sötét letátyolozott sátor belső világából: azon meggyőződésre jövök, hogy azon ho-

mály ködök, a melyek egykor fejem felett nagy tömörséget képeztek, oszlani látszik részemre. — De ha egy hajszálnyi csövön visszatekintek azon viszontagságokra a minő áteveztem, ha rá nézek az év sorozatokra, melyek elenyésztek, ezer meg ezer gondolatok villannak szivem tájékára, hogy mily szenvedésekkel teljes küzdelmekkel kellett megküzdeni ezen harc áttörésén! Ha vissza nézek a hanyatló természet korszakára, azt látom valójába, hogy a rideg kősziklák ormányai fehér fényökkel kérkednek a folyóvizek vissza tükröző sugaraira!

Egy pillanat dobbanására megfordulok, azt látom, hogy egy kecségető természetpohár, ritka gyémánt, a drága szabadságnak gyémánt köveivel villogtatja előtttem magát, benne a szabadság fájának levelei szépen zöldülnek, a fák koronái virágba borulnak, az éneklő madarak kies hangon döngicsélnék és kellemessé teszik a hörtönből kiutazók kívánalmait!

Szeretett jó Anyám! Azt adta tudtomra, hogy Anna testvérem egybekelt N. N.-el rövid kivonatokban, kérem kegyedet, nagyobb kifejezésekben sziveskedjék részemre tudomását nyilvánítani, mert nem ösmerem azon bizonyos egyént tökéletesen. — Bezárom lilionszál gyertya világánál irt leveletem, maradok sűrű hű fia
N. N.“

E levelet azért irtam le egész terjedelmében, hogy látható legyen, vajjon mire képes az, aki soha iskolába nem járt, ki midőn ide került sem írni, sem olvasni nem tudott. (A jó édes anya nem sokat érthetett ugyan fenti levélből, de azért hiszem, hogy örömkönyek közt olvasta.)

* * *

De nem folytatom tovább, leteszem a tollat. Ha nagytisztelőti szerkesztő ur helyet tart számomra becses lapjában, kilátásba lehet helyezni, hogy későbbben a büntettek indító okairól sok érdekes dologról fogok megemlékezni, — Rövid ismertetésemet eme szavakkal zárom be: habár némelyek szerint mi el vagyunk is temetve, azért mégis élünk, munkálkodunk, öntözgetünk, plántálgatunk, nyesegetünk! Istené az áldás! Ő ad előmenetelt! kinek nevére térjen örök dicséret, dicsőség mindörökké!

Borza Mór,
fegyint. ref. lelkész.

H I R E K.

Azon tisztelt olvasóinkat, kik az előfizetési díjjal hátralékban vannak, tisztelettel kérjük tartozásuknak szives kiegyenlítésére.

— A dunántúli ev. ref. egyházkerület pápai tanító-

képző-intézetében az 1886/7. tanév szept. 6-án ünnepélyes megnyitással kezdődik. Ezt megelőzőleg szept. 1-én lesz az elemi tanítóképesítési dolgozati vizsgálat. Szept. 2-án a fölvételi-, magán- és javító-vizsgálatok, szept. 3. és 4-én a tanítóképesítési szóvizsgálatok, szept. 5-én a beiratkozások lesznek. A jelentkezési határidő augusztus 25-ig terjed bezárólag. A magánvizsgálatra jelentkező segéd-tanítók jó szolgálati bizonyítvánnyal, a fölvételi vizsgálatra jelentkezni szándékozók pedig folyamodványaikat a tanítóképző-intézeti tanári karhoz címezve s keresztlevéllel, tanulmányi, erkölcsi, testi épségről szóló orvosi és szegénységi bizonyítvánnyal fölszerelve, aug. 15-ig alóli igazgatóhoz nyujtsák be. Pápa, 1886. aug. 8. J á d y J ó z s e f, ev. ref. tk. int. ig.

— **A heidelbergi egyetem**, mely számos magyar ifjunak s protestáns theologusnak nyujtott századokon át bő szellemi táplálékot s gyakran anyagot is s mely másrésztől ősz hazája, egész az újabb időkig leghivebb megőrzője volt a német diákszellemnek, a burschenschaftoknak: e napokban, julius utolsó napjain kezdte meg 500 éves fennállásának jubileumát megünnepelni. Ez ősz egyetemet 1386-ban, Rupert pfalzi gróf alapította, tehát félezedév óta világít a tudománynak! Magyar ifju mindig sok tanult itt, főuri sarjak (Tökölyek, Bethlenek stb.) és tudósok (Sz. Molnár Albert, Alvinczy Péter stb.) egyaránt; de reánk nézve Heidelberg ezenfelül még annyiban is nevezetes, hogy szülőhelye egyik konfessionális könyvünknek, a heidelbergi káteának. A jubileumi ünnepély azzal kezdődött, hogy az egyetemi tanárok nejei által ajándékozott új egyetemi zászlót ünnepélyesen átnyujtották az ifjuságnak, a tanári kar pedig a rektorak nyujtott át értékes írókészletet. Maga a város teljesen ünnepi díszet öltött; zászlók, lombfüzerek, diadalivek lepték el az utcákat és tereket, küldöttségek és vendégek roppant számmal érkeztek. A német birodalom 20 egyeteme 200 képviselőt küldött, a külföldről 18 egyetem küldöttje jelent meg, köztük a párisi is. A gyönyörű ünnepi teremben, mely villamos lámpák fényében uszott, lomb-, zászló- és címerdíszben pompázott; — hétfőn (aug. 2.) este vagy nyolcadfélezer embert gyűlt össze. A német himnusz elhangzása és a rektor beszéde után 300 énekes adta elő Lachner ünnepi kantátéját, melyhez Scheffel Viktor írta a szöveget. Kedden (aug. 3.) ünnepi istentisztelet volt, melyen Bassermann tanár tartott ünnepi beszédet a 90. zsolt. 4. v. felett: „Ezer esztendő előtted annyi, mint a tegnapi nap elmulása és egy éjnek rövid vigyázása.“ 11 órakor kezdődött az aula teljesen újjá alakított nagytermében a tulajdonképeni ünnep. A badeni nagyherceg, mint rektor magnificentissimus nyitotta meg az ülést, hosszabb beszédben üdvözölve a fényes gyülekezetet. Először üdvözölte a német trónörökös, mint a császár képviselőjét, kinek dicső uralkodása koronázza meg a béke ez ünnepét; aztán örö-

mét fejezte ki afelett, hogy XIII. Leo pápa is ez ősz intézet iránt való érdeklődését a tudományra nézve nagybecsű ajándékkal fejezte ki. Mély hatást tett a német trónörökös válasza, ki a császár üdvözlését és jókívánatát tolmácsolta s megemlékezett az egyetem dicsteljes történetéről s vázlatos sorsáról, a vallási és kutatási szabadságért való küzdelemben. Most az egység létrejövetele után, mondá, meg kell őrizni a korábbi eredményeket; minél magasabbra hágunk a tudomány és a történelmi élet magaslatán, annál nagyobb megfontoltságra és önmegtartózkodásra van szükség. A trónörökös beszéde s Becker prorektor válasza után Steverson pápai követ lépett az emelvényre s átnyujtotta a pápa ajándékát (a vatikáni könyvtár katalógusát.) Ezután a német egyetemek nevében beszélt: Zöllner tanár Berlinből, az összes külföldi egyetemek nevében pedig Seller, a francia akadémia elnöke.

— **A sárospataki állami tanítóképezdében** az 1886/7. tanév szeptember 1-én veszi kezdetét; a felvétel s beírás iránti folyamodványok augusztus 25-ig nyujtandók be a képezde igazgatójához. A folyamodványhoz csatolandók: a) a 15-ik életév betöltését igazoló keresztlevél; b) négy középtanodai osztály bevégezését igazoló isk. bizonyítvány; c) a testi épséget igazoló orvosi bizonyítvány; d) a szülők (gyámok) az iránti nyilatkozata, hogy folyamodó tanítási költségeit (tan. könyvek, tisztességes ruházat stb) fedezni képesek is, hajlandók is; e) azok részéről, kik, segélyben kívánnak részesülni: szegénységi bizonyítvány. Kik felvételi vizsga útján óhajtanak felvétetni, azok szept. 1-én a magyar nyelv, földrajz-, történelem- és mennyiségtanból a középtanoda alsó négy osztálya tantervének megfelelő terjedelemben felvételi vizsgálat alá vettetnek.

— **Értesítés.** Az eperjesi ág. evang. ker. kollegiumi jogakadémián az 1886/7-ik tanévről a beiratások folyó évi szeptember 1-től 8-ig eszközözendők; az előadások pedig szeptember 9-én veszik kezdetüket. A jogakadémiai haligatók részesülhetnek a kollegium kebelében fennálló konviktus és alumnus kedvezményeiben; az erre érdemesek igényt tarthatnak a kollegium által évenként kiosztatni szokott több és tekintélyes összegű ösztöndíjakra; valamint a szegénysorsúak a jelentékeny alaptőkével rendelkező „Jogász segélyegylet“ támogatására számhatitnak. Megjegyeztetik végül, miszerint úgy a jogakadémiai ifjusági, mint a kollegiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére állandó. Eperjes, 1886. julius havában. Az eperjesi ág. ev. ker. kollegiumi jogakadémia igazgatósága.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

Pereszlényi János.